

## POSTANOWIENIE

Dnia 17 grudnia 2024 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Małgorzata Gierszon

w sprawie **S. K.** , w stosunku do której umorzono postępowanie o zarzucany jej czyn z art. 107 k.w.

po rozpoznaniu w Izbie Karnej na posiedzeniu w trybie art. 535 § 5 k.p.k. w zw. z art. 112 k.p.w.

w dniu 17 grudnia 2024 r. kasacji Rzecznika Praw Obywatelskich

od postanowienia Sądu Okręgowego w Lublinie

z dnia 25 kwietnia 2024 r., sygn. akt V Kz 255/24,

utrzymującego w mocy postanowienie Sądu Rejonowego Lublin - Zachód w Lublinie

z dnia 20 lutego 2024 r., sygn. akt III W 873/23,

uchyła zaskarżone postanowienie i sprawę przekazuje Sądowi Okręgowemu w Lublinie do ponownego rozpoznania w postępowaniu odwoławczym.

## UZASADNIENIE

S. K. została obwiniona o to, że w okresie bliżej nieustalonym do dnia 31 grudnia 2021 r. w L. przy ul. [...]. złośliwie niepokoiła lokatorów w/w bloku poprzez złośliwe zamykanie drzwi, zastawianie miejsc parkingowych, pukanie do drzwi, stanie pod drzwiami i podsłuchiwanie, pisanie złośliwych pism do urzędów, przedrzeźnianie lokatorów i zaczepianie ich, robienie zdjęć, tj. o wykroczenie z art 107 kw.

Po wpłynięciu do Sądu Rejonowego Lublin-Zachód w Lublinie wniosku o ukaranie dopuszczono dowód z opinii biegłego psychiatry, który zaopiniował, że w czasie objętym wnioskiem o ukaranie opiniowana S. K. miała zniesioną zdolność rozpoznania znaczenia swojego czynu i zdolność pokierowania swoim postępowaniem.

Postanowieniem z dnia 28 czerwca 2023 r., sygn. akt IX W 940/22, wydanym po przeprowadzeniu posiedzenia w przedmiocie dalszego toku postępowania i po uznaniu „za ujawnione bez odczytywania stosownych danych z akt sprawy” (k. 142), na mocy art. 5 § 1 pkt 2 k.p.w. w zw. z art. 17 § 1 k.w., Sąd ten umorzył postępowanie. W uzasadnieniu wskazał, że zebrany w sprawie materiał dowodowy nakazuje wyciągnąć wnioski, że okoliczności popełnienia przypisanego zachowania nie budzą żadnych wątpliwości. Ze względu jednak na niemożliwość przypisania obwinionej winy ze względu na stan niepoczytalności czyn ten nie może zostać uznany za wykroczenie (k. 143).

Wobec złożenia zażalenia na powyższe orzeczenie Sąd Okręgowy w Lublinie postanowieniem z dnia 23 sierpnia 2023 r. uchylił powyższe postanowienie i sprawę obwinionej S. K. przekazał Sadowi I instancji po ponownego rozpoznania. W uzasadnieniu podał, że Sąd Rejonowy nie uczynił zadość wymogom ustalenia, czy rzeczywiście doszło do popełnienia przez obwinioną zarzucanego jej czynu. Umorzenie bowiem z powodu przesłanki wskazanej w art. 17 § 1 k.w. wymaga pierwotnego ustalenia sprawstwa obwinionej (k. 163-164).

Wobec zwrotu sprawy do Sądu I instancji, zarządzeniem z dnia 24 stycznia 2024 r. wyznaczono termin posiedzenia w przedmiocie rozważenia umorzenia postępowania (k. 204). Podczas posiedzenia Sędzia sprawozdawca złożyła sprawozdanie, a następnie Sąd postanowił uznać za ujawnione bez odczytywania całość akt sprawy III W 873/23 (k. 217). Następnie, postanowieniem z dnia 20 lutego 2024 r., Sąd Rejonowy Lublin - Zachód w Lublinie postanowił umorzyć postępowanie przeciwko obwinionej S. K. o zarzucany jej czyn wyczerpujący dyspozycję art. 107 k.w. w sprawie III W 873/23. W uzasadnieniu opisano czyn o jaki obwiniona została S.K.. Nadto przytoczono treść przepisów: art. 1 § 2 k.w., 17 § 1 k.w., art. 5 § 1 pkt 2 k.p.w. Wskazano, że wobec opinii psychiatrycznej, którą Sąd w pełni podziela, obwiniona miała całkowicie zniesioną zdolność pokierowania

swoim postępowaniem, co oznacza, że S. K. nie popełniła zarzucanego jej wykroczenia (k.218).

Zażaleniem z dnia 26 lutego 2024 r. obrońca obwinionej zaskarżył powyższe postanowienie w całości, podnosząc zarzuty naruszenia art. 62 § 3 k.p.w. poprzez wydanie postanowienia o umorzeniu postępowania względem S. K. , w sytuacji gdy w związku z oczywistym brakiem faktycznych podstaw obwinienia, wynikającym z niepopelnienia przez S. K. zarzucanych jej czynów oraz wskazywanymi w toku postępowania nieprawidłowościami, dotyczącymi opinii biegłego psychiatry oceniającej poczytalność obwinionej, Sąd winien uniewinnić S. K. od zarzucanych jej czynów. Następnie zarzucił naruszenie art. 39 § 1 k.p.w. poprzez zaniechanie zgromadzenia w sposób pełny i wyczerpujący materiału dowodowego i zaniechanie przeprowadzenia podstawowych i niezbędnych czynności dowodowych w toku postępowania sądowego (m.in. zaniechanie odebrania od obwinionej wyjaśnień), które pozwoliłyby na ocenę przez Sąd zasadności przyjętych faktycznych podstaw obwinienia i brak wszechstronnego rozważenia okoliczności sprawy, co w konsekwencji doprowadziło do wadliwego i przedwczesnego rozstrzygnięcia o umorzeniu postępowania i błędnego przyjęcia przez Sąd, iż okoliczności popełnienia przypisywanego S. K. czynu nie budziły żadnych wątpliwości. Dodatkowo zarzucił naruszenie art. 39 § 1 k.p.w. poprzez nierozpoznanie wniosków dowodowych obrońcy obwinionej zgłoszonych w piśmie obrońcy z dnia 2 maja 2023 r. w punktach od II do VII rzeczonoego pisma, co skutkowało zaniechaniem zgromadzenia w sposób pełny i wyczerpujący materiału dowodowego pozwalającego ocenić zasadność faktycznych podstaw obwinienia S. K. , a także naruszenie art. 201 k.p.k. w zw. z art. 42 § 1 k.p.w. poprzez oddalenie wniosku obrońcy zgłoszonego w piśmie z dnia 2 maja 2023 r. o dopuszczenie i przeprowadzenie dowodu z opinii innego psychiatry sądowego. W uzasadnieniu wskazał m.in. że w chwili orzekania powinny być przeprowadzone wszystkie dowody niezbędne do wyjaśnienia, czy dana osoba popełniła zarzucany czyn (k. 221 i nast.).

Postanowieniem z dnia 25 kwietnia 2024 r., sygn. akt V Kz 255/24, Sąd Okręgowy w Lublinie postanowił utrzymać zaskarżone postanowienie w mocy. W uzasadnieniu wskazał, że: „Ocena materiału dowodowego została dokonana przez

Sąd I instancji z uwzględnieniem reguł zawartych w art. 4, 5 i 7 k.p.k., jest więc bezstronna i nie narusza granic swobodnej oceny oraz jest zgodna z zasadami prawidłowego rozumowania, wskazaniem wiedzy i doświadczenia życiowego. Wniesione zażalenie sprowadza się jedynie do polemiki z prawidłowo poczynionymi przez Sąd meriti ustaleniami faktycznymi. Wydane rozstrzygnięcie - zgodnie z art. 410 k.p.k. - znajduje oparcie we właściwie dokonanej ocenie całokształtu materiału dowodowego zgromadzonego i ujawnionego w toku postępowania, a zatem brak jest podstaw do zdyskwalifikowania zaskarżonego rozstrzygnięcia. Sąd Rejonowy prawidłowo ocenił przesłanki uzasadniające konieczność umorzenia postępowania na podstawie art. 5 § 1 pkt 2 k.p.w. w zw. z art. 17 § 1 k.w." (k. 232).

Kasację od tego postanowienia Sądu Okręgowego w Lublinie wniósł Rzecznik Praw Obywatelskie, który zarzucił mu rażące i mające istotny wpływ na jego treść naruszenie prawa procesowego, tj. art. 433 § 2 k.p.k. w zw. z art. 109 § 2 k.p.w. w zw. z art. 107 § 3 k.p.w. poprzez niewłaściwe przeprowadzenie kontroli instancyjnej i nienależyte rozważenie przez Sąd odwoławczy zarzutu zażalenia obrońcy obwinionej, dotyczącego naruszenia art. 39 § 1 k.p.w. polegającego na zaniechaniu przez Sąd I instancji zgromadzenia w sposób pełny i wyczerpujący materiału dowodowego oraz zaniechaniu przeprowadzenia podstawowych i niezbędnych czynności dowodowych w toku postępowania sądowego (m.in. zaniechanie odebrania od obwinionej wyjaśnień). W związku z tym zarzutem skarżący wniósł o uchylenie zaskarżonego postanowienia Sądu Okręgowego w Lublinie i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania w postępowaniu odwoławczym.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Kasacja jest oczywiście zasadna i jako taka została uwzględniona.

Sąd odwoławczy rażąco naruszył art. 433 § 2 k.p.k. w zw. z art. 109 § 2 k.p.w., w zw. z art. 107 § 3 k.p.w. albowiem nie rozważył w sposób należyty zarzutu zażalenia, dotyczącego naruszenia przez Sąd I instancji przepisów odnoszących się do zasad gromadzenia materiału dowodowego, przeprowadzania postępowania dowodowego oraz po części zasad oceny dowodów. Było to szczególnie istotne w kontekście sprawstwa zarzucanego obwinionej czynu.

Od wielu już lat, konsekwentnie Sąd Najwyższy podkreśla, że: „Zrealizowanie przez sąd odwoławczy obowiązków wynikających z treści art. 433 § 2 i art. 457 § 3 k.p.k. wymaga nie tylko niepomijania żadnego zarzutu podniesionego w środku odwoławczym, lecz także rzetelnego ustosunkowania się do każdego z tych zarzutów oraz wykazania konkretnymi, znajdującymi oparcie w ujawnionych w sprawie okolicznościach, argumentami, dlaczego uznano poszczególne zarzuty zawarte we wniesionym środku odwoławczym za zasadne bądź też za bezzasadne. Do naruszenia tych przepisów może więc dojść nie tylko wtedy, gdy Sąd drugiej instancji pomija w swoich rozważaniach zarzuty zawarte w apelacji, lecz również wtedy, gdy analizuje je w sposób odbiegający od standardów kontroli instancyjnej, bądź gdy przedstawiona w uzasadnieniu argumentacja zawiera braki (zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 26 lipca 2022 r., II KK 196/21). Sposób wykonania obowiązku z art. 457 § 3 k.p.k. w odniesieniu do zarzutów i wniosków apelacji (art. 433 § 2 k.p.k.) jest przy tym pochodną, z jednej strony, jakości i kompletności wyводу zawartego w uzasadnieniu wyroku sądu pierwszej instancji, a z drugiej strony, treści zarzutów apelacji oraz argumentacji, która ma wspierać te zarzuty (za wyrokiem Sądu Najwyższego z dnia 28 sierpnia 2024 r., sygn. akt I KK 7/24).

W niniejszej sprawie skonfrontowanie treści zaskarżonego postanowienia ze sposobem procedowania Sądu I instancji, a także materiałem zgromadzonym w aktach obligowało Sąd II instancji do pogłębionej analizy. Przede wszystkim lektura akt postępowania pozwala stwierdzić, że w niniejszej sprawie *de facto* trudno jest wskazać, jaki stan faktyczny został ustalony przez Sąd Rejonowy, a przede wszystkim, jaki w ogóle materiał dowodowy stanowił podstawę jego ustalania.

Sąd I instancji poprzestał w istocie na lakonicznym i odtwórczym przytoczeniu opisu czynu zawartego we wniosku o ukaranie. Ponadto analiza protokołu posiedzenia z dnia 20 lutego 2024 r., wykazuje, że zapewne na okoliczność konieczności przeprowadzenia postępowania dowodowego Sąd I instancji postanowił uznać za „ujawnione bez odczytywania całość akt sprawy o sygn. III W 873/23”.

Tymczasem stosownie do treści art. 34 k.p.w. podstawę orzeczenia może stanowić tylko całokształt okoliczności ujawnionych w postępowaniu, mających

znaczenie dla rozstrzygnięcia. Okoliczności ujawnione w postępowaniu oznaczają zarówno okoliczności wynikające z bezpośrednio przeprowadzonych dowodów, jak i z dowodów przeprowadzonych pośrednio przez odczytanie lub bez odczytywania, a gdy Kodeks zezwala na orzekanie na podstawie uznanych tylko za ujawnione materiałów z czynności wyjaśniających. Przepisy takie jak m.in art. 63 § 1 k.p.w., art. 64 § 1 k.p.w. czy też 93 § 2 k.p.w. stanowią, że działając w trybie przez te przepisy regulowanym, sąd uznaje za ujawnione dowody, ale tylko te, które zostały dołączone do wniosku o ukaranie.

Decyzja Sądu Rejonowego Lublin - Zachód w Lublinie dot. uznania za ujawnione bez odczytywania całości akt sprawy III W 873/23, bez konkretnego wskazania, które zawarte w nich dowody mają zostać ujawnione, nie znajduje zatem trybu przewidzianego przepisami kodeksu postępowania w sprawach o wykroczenia, jak i posiłkowo stosowanego kodeksu postępowania karnego. W istniejącej sytuacji procesowej Sąd I instancji *de facto* zaniechał przeprowadzenia jakiegokolwiek dowodu i postępowania dowodowego, nawet w trybie bardzo odformalizowanym, jaki ułatwia orzekanie na posiedzeniu. Dodatkowo, na co wskazuje w zażaleniu obrońca oraz o co wnioskował przy piśmie z dnia 2 maja 2023 r., nie zostały rozpoznane wnioski dowodowe obrońcy i obwinionej, w tym m.in wniosek dowodowy o odebranie wyjaśnień od S. K. . Tak przeprowadzone postępowanie dowodowe na okoliczności sprawstwa obwinionej uznane powinno było zostać za wadliwe i w kontekście podniesionych w zażaleniu obrońcy zarzutów w tym zakresie powinno stanowić przedmiot pogłębionej analizy Sądu II instancji. Tymczasem Sąd ten rozpoznając zarzuty zawarte w zażaleniu poprzestał jedynie na przywołaniu ogólnikowych stwierdzeń o charakterze teoretycznym, nie odnosząc się w jakikolwiek konkretny sposób, obwarowany realiami niniejszej sprawy do sygnalizowanych w środku odwoławczym szczegółowych uchybień, których dopuścił się Sąd I instancji w zakresie prowadzenia postępowania dowodowego, a następnie przypisania czynu S. K. . Co więcej, Sąd II instancji nie wyjaśniając swojego stanowiska (bez argumentacji i przedstawienia całego procesu myślowego, który doprowadził go do takich konstatacji) uznał że dokonana przez Sąd I instancji ocena dowodów spełnia wymogi bezstronności, „nie narusza granic swobodnej oceny i jest zgodna z zasadami prawidłowego rozumowania, wskazań wiedzy i

doświadczenia życiowego", choć w uzasadnieniu postanowienia Sądu I instancji na próżno szukać rozważań, jakie fakty Sąd ten uznał za udowodnione lub nieudowodnione, na jakich w tej mierze oparł się dowodach i dlaczego nie uznał dowodów przeciwnych.

W związku z powyższą argumentacją należy stwierdzić, że postanowienie Sądu Okręgowego w Lublinie powinno zostać uchylone w celu należytego i zgodnego z zasadami rzetelnej kontroli odwoławczej rozważenia, czy postępowanie Sądu I instancji w zakresie postępowania dowodowego i jego oceny zostało prawidłowo przeprowadzone, a dokonane czynności nie mają charakteru fasadowego. Dodatkowo koniecznym jest rozważenie, czy materiał dowodowy wprowadzony do postępowania daje podstawy do wydania orzeczenia końcowego. Sąd Odwoławczy niewątpliwie nie wywiązał się z obowiązku rzetelnej, pogłębionej kontroli ocen zawartych w postanowieniu Sądu *meriti*. Naruszenie to ma charakter rażący i istotnie wpływa na treść zaskarżonego orzeczenia. Rozważenie wskazanych okoliczności, zgodnie z zasadami procesowymi, mogłoby doprowadzić do wydania odmiennego co do istoty rozstrzygnięcia.

Z tych to względów należało uznać kasację za oczywiście zasadną i uchylić będący jej przedmiotem wyrok oraz przekazać sprawę do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu w Lublinie.

Mając powyższe na uwadze, Sąd Najwyższy orzekł, jak wyżej.

[J.J.]

[a.ł.]